

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра мовної та психолого-педагогічної підготовки

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 053 «Психологія»
за освітньою програмою «Психологія»
на тему: «Особливості «Я - концепцій» особистості з різним рівнем агресивності»

Виконавець:

студентка центру заочної та
вечірньої форм навчання

Доронюк Дар'я Валеріївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

Доктор філ. в гал філософії, старший
викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Орленко Ірина Миколаївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. «Я-концепція» особистості є однією з центральних категорій в психології, яка відіграє ключову роль у формуванні людської ідентичності, поведінки та соціальної адаптації. Вона включає в себе сукупність уявлень та оцінок індивіда про себе, його здібності, властивості, цінності та унікальні характеристики. Особливий інтерес у дослідженні «Я-концепції» викликають аспекти, пов'язані з емоційною та поведінковою регуляцією, зокрема з рівнем агресивності. Агресивність як характеристика поведінки може істотно впливати на формування «Я-концепції», а також на способи взаємодії індивіда з навколишнім соціальним середовищем.

У контексті сучасних психологічних досліджень виникає необхідність глибокого аналізу особливостей «Я-концепції» осіб з різним рівнем агресивності. Це дозволяє не тільки краще зрозуміти динаміку внутрішньої структури особистості, але й розробити ефективні стратегії психологічного супроводу та корекції, спрямовані на гармонізацію «Я-концепції» та зниження деструктивних поведінкових проявів.

У сучасному світі, де швидкість змін та соціальна динаміка невідмінно зростають, питання розвитку «Я - концепції» особистості набуває особливої актуальності. «Я - концепція» лежить в основі самосвідомості та самооцінки індивіда, впливаючи на його поведінкові стратегії, емоційний стан та здатність до адаптації в соціальному середовищі. Особливу увагу привертає взаємозв'язок між рівнем агресивності та особливостями «Я-концепції», оскільки агресивна поведінка впливає не тільки на міжособистісні відносини, але й на внутрішнє сприйняття особистості самою собою.

Об'єкт дослідження – «Я-концепція» особистості в контексті її взаємодії з різними рівнями агресивності.

Предмет дослідження - особливості «Я - концепції» в осіб із різними проявами агресивної поведінки, механізми формування та розвитку.

Мета дослідження - аналіз особливостей «Я - концепції» особистості залежно від рівня агресивності, а також розробка рекомендацій щодо корекції та оптимізації «Я-концепції» для осіб із різними проявами агресивної поведінки.

Для досягнення мети дослідження, необхідно розв'язати наступні завдання:

1. Розглянути наукові підходи щодо визначення поняття «Я - концепції».
2. Дослідити сутність та чинники прояву агресивності як психологічного феномену.
3. Встановити вплив рівня агресивності на формування «Я - концепції».
4. Провести дослідження особливостей «Я - концепції» особистості з різним рівнем агресивності.
5. Розробити програму розвитку «Я - концепції» особистості з різним рівнем агресивності.
6. Провести аналіз ефективності програми розвитку «Я - концепції» особистості з різним рівнем агресивності.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз наукової літератури, анкетування та опитування, спостереження, статистичний аналіз даних.

Емпіричний метод передбачав використання конкретних методик: Методика «Хто Я» (М. Кун, Т. Макпартленд); опитувальник «Агресивність» (А. Басса-Даркі); «Типи поведінки в конфлікті» (К. Томас) Опитувальник Р. Кеттелла 16-ФО-187-А (16-факторний).

Теоретико-методологічну основу дослідження склали: наукова література, книги, наукові журнали, статті, дисертації та інші видання, що стосуються психології особистості, «Я-концепції», агресивності та пов'язаних тем, інтернет-ресурси, практичні матеріали.

Обсяг і структура роботи: Дипломна робота має склад із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновки, список використаних джерел та додатків. Загальний об'єм роботи – 77 сторінок, робота проілюстрована 4 малюнками, 3 таблицями. Список використаної літератури налічує 30 джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну і методи дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні аспекти щодо проблеми «Я - концепції» особистості з різним рівнем агресивності» проаналізовані різні наукові підходи до визначення поняття «Я - концепції» особистості. Розглянуто психоаналітичний, гуманістичний, когнітивний та соціальний підходи, сутність та чинники прояву агресивності як психологічного феномену.

У другому розділі «Експериментальне дослідження особливостей «Я - концепцій» особистості з різним рівнем агресивності» описуються методики які використані в емпіричному дослідженні та організація дослідження, розкриває результати власного дослідження, вказує на особливості взаємозв'язку між рівнем агресивності та концепцією себе у людей.

В ході проведеного нами емпіричного дослідження було використано передбачав використання конкретних методик: Методика «Хто Я» (М. Кун, Т. Макпартленд) з метою вивчення самоідентифікації та «Я-концепції» індивіда; опитувальник «Агресивність» (А. Басса-Дарки) з метою оцінки різних аспектів агресивної поведінки та диференціації фізичної, вербальної, прямої та непрямой агресії; «Типи поведінки в конфлікті» (К. Томас) з метою ідентифікації підходів індивіда до вирішення конфліктів, включаючи такі стратегії, як співпраця, адаптація, уникнення, конкуренція та компроміс; опитувальник Р. Кеттелла 16-ФО-187-А (16-факторний) з метою оцінки широкого спектра особистісних рис, які включають фактори, такі як екстраверсія, невротизм, відкритість до досвіду.

Проаналізувавши отриманні результати дослідження, нами було встановлено: у 53% респондентів виявлено високий рівень емоційної стійкості та сили, а також такі риси, як витриманість, емоційна зрілість, життєрадісність, терпимість до інших, інтерес до соціальних контактів і вираженість в спілкуванні; 32% мають середній рівень емоційної стійкості; у 15% опитаних виявлено низький рівень емоційної стійкості, що може свідчити про схильність до емоційних реакцій та меншу здатність до вираження емоцій.

У третьому розділі «Психологічний супровід із розвитку «Я - концепцій» особистості з різним рівнем агресивності» розглянуто ключові аспекти та підходи до формування та підтримки позитивної самоідентифікації учасників

програми, розроблена програма розвитку «Я-концепції» особистості з різним рівнем агресивності.

Після проведення аналізу ефективності програми розвитку «Я-концепції» особистості за допомогою парного t-тесту для групи з 30 осіб, виявлено статистично значущі зміни в рівнях самооцінки та агресивності.

ВИСНОВКИ

У ході виконання дослідницької роботи було реалізовано низку завдань, що дозволило отримати всебічне уявлення про взаємозв'язки між агресивністю і самосприйняттям особистості.

Аналіз літератури підтвердив, що «Я-концепція» є складною багатовимірною структурою, яка включає уявлення індивіда про себе, свої здібності, цінності та соціальні ролі. Вона відіграє ключову роль у регуляції поведінки та емоцій, впливаючи на психологічне благополуччя та соціальну адаптацію особистості.

Встановлено, що агресивність може мати як біологічну, так і соціальну детермінацію, і проявлятися у різних формах від вербальної агресії до фізичної. Агресивна поведінка впливає не лише на взаємини з оточуючими, а й на самопереживання та самооцінку особистості.

Виявлено, що рівень агресивності має істотний вплив на формування «Я-концепції». Високий рівень агресивності часто асоціюється з негативною самооцінкою та соціальною ізоляцією, що може призводити до формування деструктивних моделей самосприйняття.

В процесі аналізу наукових підходів до розуміння концепції «Я» виявлено, що цей термін охоплює широкий спектр аспектів особистості, відображаючи комплексне бачення індивідом власної ідентичності. «Я-концепція» представляє собою багатогранну структуру, яка інтегрує суб'єктивні уявлення особи про її властивості, досягнення, можливості та місце у соціальному контексті. Основоположні дослідження в галузі психології особистості підкреслюють, що «Я-концепція» формується на основі особистісного досвіду, соціальних

взаємодій та саморефлексії, що з часом консолідується в стійке самопереживання.

Важливість «Я-концепції» у психологічному благополуччі та адаптації особистості не може бути переоцінена. Вона впливає на поведінкові вибори, мотиваційні аспекти, емоційний стан індивіда та його здатність до саморегуляції у відповідь на зовнішні виклики. «Я-концепція» слугує фундаментом для розвитку самооцінки, самоповаги та самоєфективності, що, своєю чергою, сприяє формуванню адаптивних стратегій поведінки та позитивної соціальної взаємодії.

Розглядаючи «Я-концепцію» через призму наукових теорій та досліджень, стає очевидним, що ця концепція включає не тільки позитивні аспекти самосприйняття, але й негативні, які відображають особистісні конфлікти, внутрішні суперечності та проблеми адаптації. Розуміння механізмів формування «Я-концепції» дозволяє глибше аналізувати вплив соціокультурних факторів, індивідуальних особливостей та виховних впливів на розвиток особистості.

Результати підтвердили гіпотезу про зв'язок між високою агресивністю та низьким рівнем самооцінки, в той час як більш адаптивні форми поведінки сприяли позитивному самосприйняттю.

Розроблено програму розвитку «Я-концепції» для осіб із різним рівнем агресивності. Програма, заснована на принципах когнітивно-поведінкової терапії, психоаналізу та гуманістичної психології, була спрямована на зниження агресивності та покращення самооцінки через розвиток навичок саморегуляції, емпатії та міжособистісного спілкування.

Результати аналізу ефективності розробленої програми. показали значне покращення в «Я-концепції» учасників, зниження рівня агресивності та підвищення самооцінки, що свідчить про високу ефективність програми.

Таким чином мета та завдання дослідження є досягнутими.